

fordi han havde forurettet de sjællandske Husmandsforeninger. Det er meget rigtigt, thi naar man sammenlignede de Beløb, som i Fjor vare uddelte til Husmandsforeningerne, var der meget stor Forskel, og da stode Sjællænderne sørgelig langt nede. Nu siger Ministeren, at næste Aar vil jeg angribe ham for de jydsk Husmandsforeninger. Det er dog ikke sikkert, at jeg vil det, slet ikke, bl. a. af den simple Grund, at jeg tror ikke, at Landbrugsministeren beklæder den Plads til næste Aar, saa lad os først se det, før der kan være Tale om, at man retter Angreb paa ham: en død Mand vil man dog ikke angribe.

Det undrede mig, at den højtærede Landbrugsminister bestandig gaar udenom det meget vigtige Spørgsmaal om Mergeltransporten. Det vil han ikke røre ved. Han har ikke været at formaa til at udtale sig derom, skønt det er en Sag, der er opført paa Samraadslisten, en Sag, hvormed vi have plejet Forhandlinger i Udvalget indbyrdes og med Ministeren. Men her i Salen er han ikke at formaa til at udtale sig om denne Sag. Jeg vil dog endnu, skønt Tiden er saa langt fremskreden, spørge den højtærede Minister, hvorledes hans Stilling er overfor denne Sag, om han ikke mener, at det var rigtigt, at Staten tog denne Sag i sin Haand paa den Maade, at den stod som Ejer af Mergellejerne, saaledes at vi kunde være sikre paa, at det Tilskud af 50,000 Kr., som Staten giver til Lettelse af Transport af Mergel- og Gødningskalk, virkelig kom dem til gode, som det er tilsigtet at skulle komme til gode, nemlig Forbrugerne, for at det ikke skal gaa saaledes, som jeg har paavist, at da Statstilskuddet blev givet, blev Prisen paa en Vognladning sat op med næsten 50 pCt., saa at det Tilskud, Staten giver, kommer i saadanne Tilfælde ikke Forbrugerne til gode, men det gaar i Mergellejernes Ejeres Lommer, og det har dog aldrig været Meningen dermed. Det undrer mig, at Ministeren ikke vil udtale sig om dette Spørgsmaal, det er dog et Spørgsmaal, som jeg synes maa løses i Forbindelse med Hedernes Opdyrkning, thi er der noget, som er aldeles nødvendigt og uundværligt ved Opdyrkning af Hederne, er det, at Hededyrkeren kan skaffe sig let og billig Adgang til Mergel. Kan han ikke det, ville alle hans Forsøg paa at kultivere Heden vise sig at være frugtesløse. Jeg vil derfor endnu en Gang bede Ministeren om at udtale sig om dette Spørgsmaal.

Zahle: Da jeg i Gaar havde sluttet min Udtalelse, som jeg af Hensyn til den fremskredne Tid gjorde meget kort, var der flere Medlemmer af dette Ting, som henvendte sig til mig og rettede stærke Bebrejdelser mod mig, fordi jeg havde omtalt dette Emne saa kort, derimellem ogsaa et Medlem af den højtærede Landbrugsministers eget Parti. At dette skulde ligge udenfor Betænkningen, forstaar jeg slet ikke, eftersom det første Punkt i Betænkningen netop omhandler Fæstegods og Selveje, saa der er vist intet Forhold, der kan ligge nærmere ved Betænkningen end det af mig i Gaar fremdragne. Desuden anser jeg rigtignok ogsaa den højtærede Landbrugsminister for uberettiget til at skose dette Tings højtærede Formand, saaledes som den højtærede Landbrugsminister gjorde ved at erklære, at den Forespørgsel, som jeg uden nogen Bebrejdelse fra den højtærede Formands Side har fremsat her i Tinget, skulde ligge saa fjernt fra Betænkningen og Finanslovsforslagets 2den Behandling, at den højtærede Landbrugsminister ansaa sig for fuldt berettiget til af denne Grund at undlade at svare mig. Spørgsmaalet er jo af et ganske overordentligt Omfang. Selv om det nu ikke mere er af saa vidt Omfang, som det tidligere har været, saa er dog Forholdet det, naar vi se af det Nummer af Statistisk Aarvog, der er omdelt paa vore Pladser i denne Rigsdags-samling, at der er to Fæstegaarde — jeg taler her om Fæste og Arvefæste uden Ret til at sælge og pantsætte — to, som have et Tilliggende af over 30 Tdr Hartkorn; der er 6, som have mellem 20 og 30 Tdr., 22, som have mellem 12 og 20 Tdr., 230, som have mellem 8 og 12 Tdr., men 2,593 Gaarde, som have mellem 4 og 8 Tdr. Hartkorn, 752 Gaarde med fra 2 til 4 Tdr. Hartkorn, 720 Gaarde med 1 à 2 Tdr. Hartkorn; med op fra $\frac{1}{4}$ til 1 Td. Land Hartkorn er der 9,317 Steder — de maa vel nærmest kaldes Boelssteder eller lignende, men der er der baade Fæste og Leje — og af mindre Steder op til $\frac{1}{4}$ Td. Hartkorn er der 4,932, hvori Leje ligeledes er medindbefattet. Det er altsaa ikke muligt efter denne Opgørelse i Statistisk Tabelværk at sige, hvor mange Fæstegaarde og Fæstehuse der egentlig er, men der er jo i hvert Fald mange Tusinde.

I Samlingen 1851—52 blev der i dette høje Ting afgivet en Betænkning, som er forfattet af en af Datidens mest betydende Jurister, Professor og senere Højesterets-assessor J. E. Larsen. Bang og Larsen